

Täiskasvanud õppija toetamine läbi õppija avatuse toetamise lennujuhiks õppijate arusaamades

Peeter Mõsak

Tallinna Ülikooli Haridusteaduste instituut

ANNOTATSIOON

Uurimuse eesmärk oli saada andmeid, kuidas on lennujuhiõpilaste poolt õppimist toetavatena mõistetud tegevused seotud õppija avatuse kui isikuomaduse toetamisega õpingute jooksul ja võrrelda õppijate isiksustestis saadud avatuse tulemuse korrelatsiooni õppimist toetavate tegevuste mõistmisel. Uurimus oli kvalitatiivne, uurimismeetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Andmete analüüsis ilmnes seos õppijate poolt toetavatena mõistetud tegevuste ja avatuse toetamise vahel. Lisaks vaadeldi uurimuse käigus valimi isiksustesti (NEO-PI-R) tulemuste ja toetavatena tajutud tegevuste vahelist võimalikku korrelatsiooni. Võrreldes intervjuude käigus saadud sisendit ja toetavatena tajutud tegevusi ilmnes korrelatsioon testi avatuse tulemuse ja toetavatena mõistetud tegevuste vahel.

MÄRKSÕNAD:

Õppe toetamine, avatus (isiksuseomadusena), enesetõhusus, enesekindlus, subjektiivne heaolu

SISSEJUHATUS

Lennujuhtide väljaõppes võib tinglikult eristada kahte põhilist elementi: valdkonnapõhise teooria omandamine (nt lennunduslane seadusandlus, aerodünaamika, õhusõidukite karakteristikud, lennujuhtimise jms) ja teooria kasutamine praktikas – lennuohutuse tagamine vastavalt rahvusvaheliselt kehtestatud protseduuridele, juhendades piloote oma lennu

trajektoori vajadusel korrigeerima. Kui teooria omandamine on sarnane ükskõik millise muu teoreetilise teadmise omandamisega, siis teooria ülekandmine praktikasse on seotud (tulenevalt ajalisest piirangust ja vastutuse määra) stressiga (Barret, Torrence, Bryant, Pierce & Buck 2020). Mentaalne pingeline esineb igas õppimisolukorras (Illeris 2008) kuid lennujuhtimise õppeprotsessis esineb stressi palju (Barret, Torrence, Bryant, Pierce & Buck 2020), mis teeb teoreetiliste teadmiste rakendamise praktilistes tegevustes keeruliseks. Sellises olukorras on õppija heaolu toetamine vajaliku tasakaalu eriti oluline (Illeris, 2008). Eelnevast lähtudes võib väita, et antud erialal on õppe suuremaid väljakutseid õppijate toetamine ja et lennujuhtide väljaõppe on oluline jälgida ja arendada õppijate võimet tulla toime pingelistes olukordades, mh pöörates eraldi tähelepanu isikuomaduste arendamisele. Isikuomadustest on sügavama õppimisega seostatud avatust (Chamorro-Premuzic & Furnham, 2009, Jensen, 2015). Avatust on kirjeldatud ka kui teadvuse vajadust uute kogemuste saamiseks (McRae & Costa, 1997).

Täiskasvanud õppijad kogevad end õppimise protsessis erinevalt, kuna võtavad olukorda kaasa oma eelnevad kogemused ja minapildi (Märja, Jõgi, & Lõhmus 2021). Õppimise situatsioon on tulemuslikum, kui õppeprotsess on loodud selliselt, et toetab õppija vaimset tasakaalu, mis tõstab õppija vastuvõtlikkust (Illeris, 2008). Vaimsele tasakaalule vastavad omadused avalduvad muuhulgas ka suurema tajutud subjektiivse heaoluna, mida on kirjeldatud ka kui õnnetunnet ja üldist rahulolu oma eluga (Randma, 2019). Õppija avatuse suurem määr on seotud pinnapealse õppimise hülgamise ja sügavama õppimise väärtustamisega (Chamorro-Premuzic & Furnham, 2009). Soovin uurimusega leida õppeprotsessi jooksul õpet toetavate ja ka sihtgrupi poolt sellisena mõistetud tegevuste seost avatuse toetamisega, et sellist sügavale õppimisele suunatud toetamist paremini õppe planeerimisega tegelejatele teadvustada.

Uurimuse eesmärk on saada andmeid, kuidas õpilased mõistavad õppe käigus läbi viidavaid toetavaid tegevusi ja millised neist on seotud avatuse toetamisega. Kuigi teema on kitsa ringkonna õppega seotud, võib uuringu tulemustest kasu olla ka muude erialade õppe jooksul õpiedukuse tõstmiseks kasutatavate õppija toetamise meetodite valikul.

Eesmärgist lähtuvalt püstitatud uurimisküsimused:

Millised õppeasutuse poolt läbi viidud tegevused ja õppijate poolt toetavatena mõistetud tegevused on seotud avatuse toetamisena?

Kas õppija isiksustesti avatuse tulemus on seotud toetavate tegevuste mõistmisega?

ÕPPIJA AVATUS JA ÕPPIJA TOETAMINE

Suure Viisiku teooria, mis on tänapäeva psühholoogias enimlevinud ja -kasutatav isikuomaduste teooria (John, 2021) jagab indiviidi isiksuse omadused viieks põhiliseks seadumuseks. Neurootilisus – iseloomustavad ärevus, vaenulikkus, masendus, enesekontroll, impulsiivsus ja abitus. Ekstravertsus – iseloomustavad soojus, seltsivus, kehtestavus, aktiivsus, elamustejanu ja positiivsed emotsioonid. Avatus (või avatus kogemusele) – iseloomustavad avatus fantaasiale, avatus kunstile, avatus tunnetele, avatus teguviisidele ja avatus väärtustele. Sotsiaalsus – iseloomustavad usaldus, siirus, omakasupüüdmatlus, järeleandlikkus, tagasihoidlikkus ja osavõtlikkus. Meelekindlus – iseloomustavad asjatundlikkus, korralikkus, kohusetundlikkus, eesmärgipärasus, enesedistsipliin ja kaalutlemine (Kangur, 2012). Kuna uurimus tegeleb täiskasvanu õppe toetamisega toon läbi erinevate teooriate ja uurimuste välja, miks avatus isikuomadusena on õppimise juures oluline faktor.

Avatust tõlgendatakse mh ka kui teadvuse pidevat vajadust uue kogemuse ja taju laiendamise järele (McRae & Costa, 1997), mis aga tähendab õppimise situatsioonis paratamatult kas uute kompetentside tekkimist või juba olemasolevate muutumist või süvenemist. Enesekindlus on ühe definitsiooni järgi mh kindlus oma võimetes, kompetentsides, aga seda on kirjeldatud ka kui emotsiooni, rahulikkust ja sisendusjõulisust. Enesekindlus on situatiivne ja seetõttu varieerub enesekindluseks vajalik komponentide komplekt ja erinevate komponentide osakaal vastavalt olukorrale (Norman & Hyland, 2003). Siit saab järeldada, et tegevused, mis õppe jooksul toetavad õppija enesekindlust, on läbi uute kompetentside tekke seotud avatuse toetamisega.

Tunnetatud enesetõhusust defineeritakse kui inimeste uskumusi oma võimetest saavutada soovitud tasemel sooritus, mis annab võimaluse mõjutada oma elu olulisi sündmuseid. Mida kõrgem on tunnetatud enesetõhusus, seda kõrgemaid eesmärke inimene endale seab ja seda tugevam pühendumine neile eesmärkidele on (Bandura, 1994). Lähtuvalt toodud avatuse definitsioonist on eesmärgistamise toetamine seotud avatusega kui pideva vajadusega kogemuse laiendamise järele, ja enesetõhususe toetamisega seotud tegevused seega seotud avatuse toetamisega.

Avatus on seotud ka subjektiivse heaoluga. Vaadeldes avatust motivatsioonilise asjaoluna, kui midagi, mis motiveerib uusi kogemusi hankima (McRae&Costa 1997), mh õppima, julgen seostada õppija tunnetatud heaolu toetamist avatuse toetamisega – mõlemad on suunatud

õppimist soodustava heaolutunde tekkimisele. Subjektiivset heaolu kirjeldatakse ka kui meeldivate emotsioonide prevaleerimist, rahulolu, positiivset üldist hinnangut enda poolt saavutatule. Tunnetatud subjektiivne heaolu on seotud inimese võimega olla vastuvõtlik muudatustele iseendas (Randma, 2019).

Õppimise käigus peab õppija looma tähendusi ja olema valmis ette tulevate probleemidega hakkama saamiseks. Iga õppimissituatsioon sisaldab pinget (Illeris, 2008). Sellise protsessiga tõhusalt hakkama saamiseks on aga vaja stiimulit, mis võimaldab raskustega hakkama saada ja säilitada vaimne tasakaal mis omakorda võimaldab alal hoida õppija vastuvõtlikust õpitava suhtes. Selline suhe on alati mõjutatud välisest keskkonnast, milles õpiprotsess toimub, mh nii füüsilisest keskkonnast kui sotsiaalsetest suhetest. (Illeris, 2008). Sellist mentaalset rahulolu võib kirjeldada kui rahulikkust või positiivset emotsiooni (Randma, 2019), mis on selge seos nii tunnetatud heaolu, enesekindluse kui avatusega definitsioonidega. Õppe toetamine vahenditega, mis soodustavad mentaalset tasakaalu ja väliste faktorite, mh õpikeskkonna sotsiaalsete suhete parandamist, on seega vaadeldavad ka õppija avatuse toetamisena. Just avatusel iseloomuomadusena on leitud olevat enim korrelatsiooni inimese sügava õppimisega. Avatud õppijat ei kannusta soov olla võimeline õpitut reprodutseerima vaid tahtmine aine sisust aru saada ja arendada endas vastav kompetents (Chamorro-Premuzic & Furnham 2008). Avatusega on seotud ka sügavam õppija sisemine motivatsioon, vastandiks väline ja pinnapealsem motivatsioon (Jensen, 2015). Seega loob avatus eeldused laialdasematele teadmistele õpitavast. Avatud õppija ei soovi õppides saavutada läbi heade hinnete oma ego tõstmist ja üleolekut hinnetes võrdluses kaasõppijatega, vaid teda kannustab soov õpitava sisust põhjalikult aru saada (Jensen, 2015) Nagu eelnevast nähtub, on täiskasvanud õppija avatuse toetamine õppe õnnestumise seisukohalt oluline.

METOODIKA

Uuringu meetod

Uurimismeetodiks valisin kvalitatiivse meetodi. Uurimuse sisu on õppija poolt õppe käigus teostatud õpet toetavate tegevuste mõistmine, kvalitatiivne uurimine võimaldab materjali tõlgendamist läbi praktiliste tegevuste, mis aitavad uuritavate maailma nähtavaks teha (Laherand, 2008).

Uuringu valim

Uuringu valim moodustus mugavusvalimi ja sihipärase valimi ühtelangevusena (tundsin kõiki kolme valimisse kuulunut kuna olin olnud osaline õpilaste valikuprotsessis. Kõik valimi liikmed olid koolitusele kandideerides läbinud enim kasutatava (John, 2021) NEO-PI-R (Costa ja McRae, 1992, viidanud Kangur, 2012) isiksustesti, mis võimaldas saada teaduslike meetoditega mõõdetud infot isikute avatuse kohta) (Rämmer, 2014). Valimisse kuulusid kolm 2019 aastal Taanis koolitusasutuses Gate Aviation Training lennujuhi algkoolitusel osalenud lennujuhiõpilast. Kõik kolm on meesterahvad vanuses 23 kuni 26 aastat. Kõigi kolmega pidasin vestluse, kus tutvustasin uurimuse eesmärki ja sisu, teavitasin intervjuu vajadusest ja selle arvestuslikust kestusest. Samas küsisin luba kasutada saadud informatsiooni ja enne koolitust tehtud isiksustesti tulemust töös, milleks sain nõusoleku. Uuringu käigus võrreldakse intervjuude käigus saadud infot vastajate NEO-PI-R testi avatust mõõtvat osa tulemustega et vaadata, kas testi tulemusena selgunud avatuse määra ja õppe käigus toetavatena tunnetatud tegevuste vahel esineb seoseid, mis viitaksid isiksuse avatuse astme seotusele toetavatena mõistetud tegevustega.

Andmete kogumine

Uuringu läbiviimiseks kasutatakse kvalitatiivset uurimisstrateegiat. Andmekogumise meetodina kasutatakse poolstruktureeritud intervjuud, mis viiakse läbi kontaktintervjuuna. Poolstruktureeritud intervjuu vorm annab võimaluse leida seoseid, kuidas mingi uuritav element esineb (Ahlin, 2019). Intervjueeritavalt vajaliku info saamisel on oluline intervjueeritavate huvi (Laherand, 2008). Seetõttu viiakse intervjueeritavatega intervjuuks nõusoleku taotlemisel läbi selgitav vestlus uuringu sisu ja eesmärkide kohta. Parima infoliikumise huvides on hoida intervjueeritava huvi ja motivatsiooni jagada üleval ka intervjuu ajal (Laherand, 2008). Et lihtsustada intervjueeritavate kaasatust viiakse intervjuud läbi

kontaktsena. Füüsilises kontaktis läbiviimise põhjenduseks on lisaks paremale kontaktile ka intervjuueeritava reaktsioonide jälgimine, mida selline situatsioon võimaldab. Intervjuu põhiküsimustele (Lisa 1) lisaks esitatakse vajadusel põhiküsimuse jooksul saadud vastustest lähtuvalt selgitavaid lisaküsimusi, mille eesmärk on elimineerida intervjuueeritava esialgses vastuses väljendatud ebaselgust või avada kõhklust. Intervjuu ajal märgatud viidetest lähtuvate küsimuste kasutamine annab võimaluse saada infot milleni ei pruugita ankeetintervjuu puhul jõuda. Kuigi selline meetod on töömahukam, on saadud info kvaliteet seda väärt (Adams, 2015).

Andmete analüüs

Andmete analüüs toimub induktiivse analüüsi meetodil. Intervjuudest otsitakse lisaks otseselt toetavatena mõistetud tegevustele kirjeldamisel kasutatavat sõnakasutust analüüsides ka selliseid tegevusi, mida intervjuueeritav läbi tähendusliku sõnakasutuse esile toob. Intervjuude transkriptsioonist kodeeritakse nii otseselt osaliste poolt toetatavatena mõistetud tegevused kui ka kaudselt, läbi sõnakasutuse toetavatena mõistetud tegevused. Kui saadud kirjelduses esineb positiivseid atribuute, mis selgelt on seostatavad tegevuse toetavaks pidamisega (nt sõnakasutus "motiveeris", "tõstis huvi" jne) on tegevust mõistetud toetavana. Induktiivse lähenemine võimaldab mõista valimi maailma ja uurida nende tõlgendusi (Kalmus, Masso ja Linno, 2015). Intervjuudes saadud infot analüüsitakse järgnevalt: kõigepealt otsitakse tegevuste kirjeldusest sõnakasutust, mis viitab õppeasutuse tegevuse otsesele või kaudsele toetavana mõistmisele. Edasi kodeeritakse uurimusküsimustele vastavalt leitud tegevused tegevuste hulgast vaid need, mis on avatust toetavad, lähtudes uurimuse teooriaosas toodust (nt ei kuulu siia alla klassiruumide kohandamine õppele jne). Leitud tegevused kodeeritakse: isiklikku heaolu toetavad tegevused, enesetõhusust toetavad tegevused, enesekindlust toetavad tegevused, psühholoogilist tasakaalu toetavad tegevused (Lisa 2). Uuringu käigus võrreldakse intervjuude käigus saadud infot vastajate NEO-PI-R testi avatust mõõtvate osade tulemustega et vaadata, kas testi tulemusena selgunud avatuse määra ja õppe käigus toetavatena tunnetatud tegevuste vahel esineb seoseid.

TULEMUSED

Õppijate poolt toetavatena kirjeldatud ja avatusega seotud tegevused võib kõige laiemal skaalal jagada kaheks – õppe formaalosas läbi viidud tegevused ja väljaspool klassiruumi läbi viidud tegevused.

Õppe formaalses osas läbi viidud ja intervjuueeritavate poolt toetavatena mõistetud tegevused.

- 1) Arenguveestlused: õpilastega viidi iga õpietapi lõpus läbi struktureeritud arenguveestlus, milles käsitleti antud õppe-etapi tulemuste täitmist, õpilase suhtumist õppesse, kaasõpilastesse ja õppejõududesse. Vestluse viisid läbi õppes osalenud õppejõud, vajadusel kasutati ka õppeasutuse psühholoogi abi.
- 2) Tagasiside simulaatormängude ajal: iga simulaatorharjutuse lõpus viidi õpilasega tagasisidevestlus, mille käigus vaadati üle õpilase poolt harjutuse eel püstitatud ülesannetega toimetulek. Vajadusel seostati eelnevate sooritustega ja toodi välja nii õnnestumised kui ebaõnnestumised ning analüüsiti, mis võis olla vigade põhjuseks.
- 3) Iseseisvalt õppima suunamine: õppijatele anti suuniseid iseseisvalt õppimiseks. Soovitati sama päeva uus materjal kodus iseseisvalt üle käia. Võimaldati simulaatori kasutamine väljaspool õppeasutuse tööaega. Soovitati vajadusel ingliskeelse õppematerjali keerulisemad kohad endale tõlkida. Suunati vabal ajal grupitööna õppima. Juhiti tähelepanu, et õppimise eesmärk ei ole kool lõpetada, vaid hiljem erialal hakkama saada.
- 4) Enesekindluse soovitavas vahemikus hoidmine õppe ajal: harjutuste raskusastet modifitseeriti mitte ainult õppekava põhiselt, vaid ka vastavalt sellel, kuidas õpilase sooritus sujus. Kui sooritus kukkus, liiguti õppekavas tagasi lihtsamate ülesannetega harjutuste juurde, et õpilase enesekindlust tõsta. Kui õpilase soorituses ilmnesid märgid liigsest enesekindlusest, tõsteti järsult harjutuse keerukust, et mitte lasta õpilase enesekindlusel liiga kõrgeks muutuda, mis oleks võinud viia teatud etapi oskuste omandamisse liiga kergekäeliselt suhtumiseni.

(1) „Super oli see, kuidas nad hoidsid nagu meie seda enesehinnangut ja enesekindlust nagu balansis. Et... kui nägid et me näod, on, lähevad natuke mossi, siis organiseeriti selline simulaatori harjutus, kus oli näha, et me saame jälle hästi hakkama, läheb enesekindluse üles. Kui keegi hakkas ennast liiga hästi tundma ja

seal võib olla oli ülbelt suhtunud, üleolevalt, kohe tuletati meelde, et sa oled ikkagi algaja.“ I.1

Väljaspool õppe formaalset osas läbi viidud ja intervjuueeritavate poolt toetavatena mõistatud tegevused.

- 5) Vastuvõtt saabumisel Taani: saabumisel oli õpilastel vastas õppeasutuse esindaja, kes näitas kätte õppeasutuse asukoha ja transportis õpilased koos isiklike asjadega tulevasse elupaika. Tutvustas elukohta ja sealseid võimalusi ja reegleid, kuni majapidamisriistade asukohani välja. Näitas kätte ühistranspordi peatuspaigad ja andis esimeste päevade piletid. Seejärel viis õpilased lähimasse toidupoodi kus ostis esimesteks päevadeks vajaliku toidukraami ja transportis selle õpilaste elamisse. Päev lõpetati restoranis kus söödi õppeasutuse kulul õhtusöök.
- 6) Tutvumis- ja meeskonnamängud: esimese nädala jooksul õppeasutusse ei mindud. Õppeasutus oli rentinud ruumid vanas merekindluses, kus viidi viie päeva jooksul läbi erinevaid mängu ja harjutusi, mille eesmärk oli kursusekaaslaste sotsialiseerumine. Lisaks neljale eestlasele õppis samal kursusel neli taanlast.

Üks valimi liige mainis tegevuse küll ära, kuid ei leidnud, et see oleks olnud toetav.

(6) „Aga ütleme, võõraste inimestega minu jaoks ja olukorras, kus mäng on üles ehitatud selleks, et me enam ei oleks võõrad, siis kontseptsioon kuidagi minu isiksusega ei sobi, võib olla.“ I.1

(7) „Et ma ise nagu, ütleme eriti inglise keeles suheldes ja veel võõraste inimestega niimoodi, kes teistsuguse taustaga, kultuuriga võib-olla sellises olukorras, kus meile nagu kunstlikult oli loodud see olukord, kus me peame suhtlema. Siis ma ise ei tunne ennast mugavalt. Aga kui ma ise oleksin nagu kursuse korraldaja, siis ma teeksin samamoodi.“ I.1

- 7) Ühised sotsiaalsed tegevused: õppeasutus organiseeris õppe jooksul korduvalt ühiseid õhtuseid meelelahutusi. Käidi nii Bowlingut mängimas kui ka lihtsalt pubis istumas või õhtut söömas kogu kursusega.

- 8) Ühised spordihommikud: iga kolmapäeva hommikul toimus ühine treening. Treening oli soovituslik, õpilastel oli võimalus minna samal ajal õppeasutusse omal käel teooriat õppima. Kui treeningust osa ei võetud, oli selle ajal õppeasutuses olek kohustuslik. Treeningud viis läbi professionaalne treener ja need olid füüsiliselt küllaltki nõudlikud.
- 9) Lennusimulaatori külastus: vahetult enne lõpueksameid viidi õpilased Roskildesse Boeingu lennusimulaatorisse, kus kõik said juhendamise ja seejärel omal käel simulaatoris lendamist proovida. Tegemist oli päris pilootide väljaõppes kasutatava aparatuuriga, mis mõõdetult on lennuki ninaga sarnane ja suuteline imiteerima kõiki lennu etappe.
- 10) Õpingukaaslastega kokku majutamine: kõik kolm eestlast majutati kokku ühte renditud eramusse. Igaühel oli oma magamistuba, muud ruumid olid ühised. See andis lihtsa võimaluse koos päeval õpitut õhtuti läbi arutada.

(10) „Ja, ja kindlasti ei ole, et me tegime seal mingit Kuldvillakut, kuid üksteisele panime mingi küsimused kokku. Kui meil olid need eksamid või mingid, mingid testid või asjad, kus me pidimegi mingeid faktilisi teadmisi teadma, siis me nagu koos õppisime, panime need kirja.“ I.2

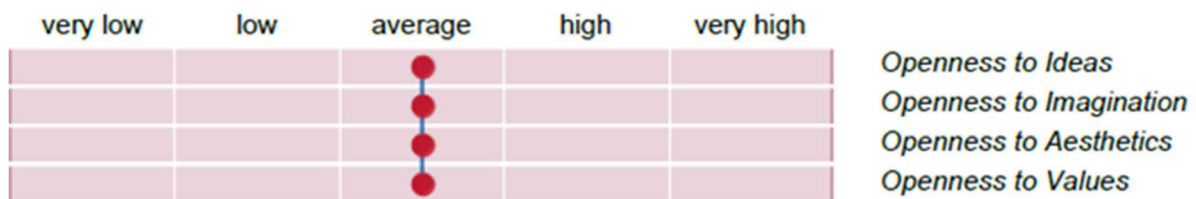
Intervjuudes ära märgitud ja avatusega seotud kümnest tegevusest toodi toetavatena mõistetuna kõikide intervjuueeritavate poolt välja tegevused: 2) – tagasiside simulaatormängude ajal; 5) – vastuvõtt saabumisel Taani; 9) – lennusimulaatori külastus ja 10) – õpingukaaslastega kokku majutamine. Erinevalt mõistetud tegevusteks olid tegevused: 1) – arenguestlused, toodi välja kui toetav tegevus kahe vastaja poolt; 3) – iseseisvalt õppima suunamine, toodi välja kui toetav tegevus kahe vastaja poolt; 4) – enesekindluse soovitavas vahemikus hoidmine õppe ajal (mainiti otseselt ära ainult ühe vastaja poolt); 6) tutvumis- ja meeskonnamängud (üks vastaja tõi küll tegevuse välja, kuid ei leidnud, et see oleks talle tuge pakkunud); 7) – ühised sotsiaalsed tegevused (kõik vastajad mainisid tegevuse, kuid ainult üks leidis, et see oli õppimist toetav); 8) – ühised spordihommikud igal kolmapäeval (üks vastaja küll mainis tegevuse ära, kuid ei leidnud, et see oleks olnud õppimist toetav). Tulemustest nähtus, et pooled toetavana mõistetud tegevustest leidsid aset väljaspool otsest erialast õpitegevust.

NEO-PI-R

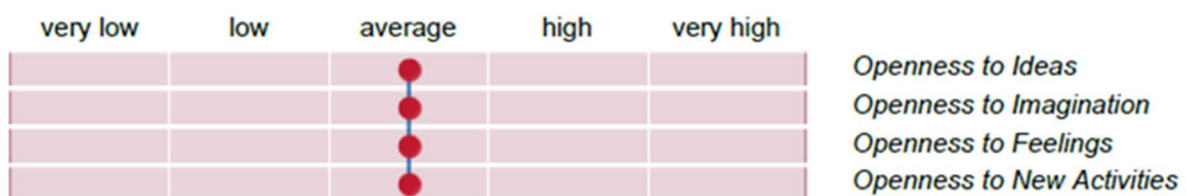
Valimi liikmed tegid enne õpingutele suundumist NEO-PI-R isiksustesti. Osalejate nõusolekul toon järgnevalt ära testis saadud avatuse tulemused väljendatuna erisusena keskmisest.

Isik 1

Openness to possibilities and alternatives

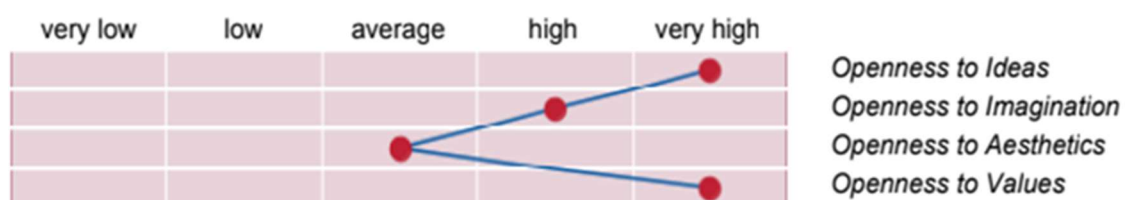
Open-mindedness and originality

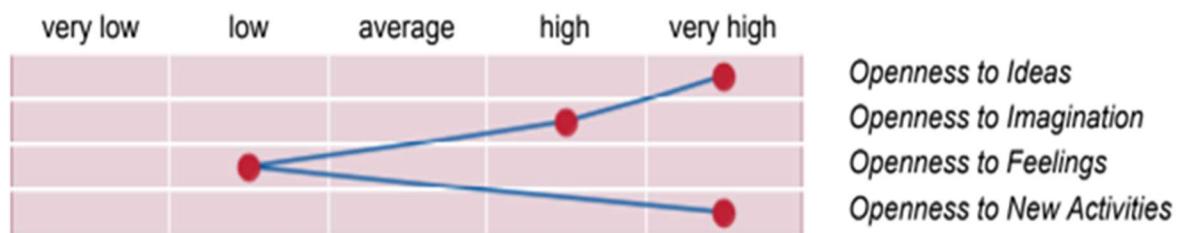
Tulemus näitab, et vahetult enne õppima asumist oli Isiku 1 avatuse tase keskmine. Ükski neljast mõõdetud avatuse faktorist ei ole „Kõrge“ ega „Väga kõrge“.

Isik 2

Openness to possibilities and alternatives

Open-mindedness and originality

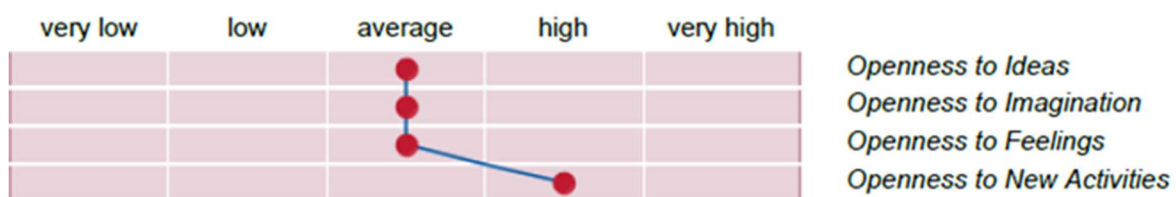
Tulemus näitab, et vahetult enne õppima asumist oli Isiku 2 avatuse tase keskmisest kõrgem. Tulemus „Kõrge“ on saadud faktoril „Avatus ettekujutusele“ ja tulemus „Väga kõrge“ „Avatus ideele“, „Avatus väärtustele“ ja „Avatus uutele tegevustele“ faktoril.

Isik 3

Openness to possibilities and alternatives

Open-mindedness and originality

Tulemus näitab, et vahetult enne õppima asumist oli Isiku 3 avatuse tase keskmisest kõrgem vaid mõnel skaalal. Tulemus „Väga kõrge“ on saadud faktoril „Avatus väärtustele“ ja tulemus „Kõrge“ „Avatus uutele tegevustele“ faktoril.

ARUTELU

Uuringu eesmärk oli leida lennujuhiõpilaste poolt õppeasutuse toetavatena mõistetud tegevusi mis on seotud avatuse toetamisega. Ühtlasi võrrelda saadud tulemusi valimi NEO-PI-R testi tulemustega ning analüüsida, kas esineb seos õppija testi tulemusel fikseeritud avatusega ja toetavate tegevuste mõistmise ja seeläbi võimaliku kasuteguriga.

Enamus inimeste motivatsioonist on kognitiivselt loodud. Selleks seavad inimesed endale eesmärgi ja planeerivad eesmärkide saavutamiseks tegevuskava (Bandura, 1994). Tegevused 1), 2), 3) ja 10) on sellest lähtuvalt otseselt seotud enesetõhususe toetamisega. Intervjueeritavad tõid välja, et mainitud tegevused panid neid eesmärgi (kursuse edukas lõpetamine) pingutama ja looma endale tegevusi mis aitaksid õpieesmärgi saavutada. Arenguestlustel toodi välja tugevused ja nõrkused ning anti soovitusi edasisteks tegevusteks, sama toimus simulaatormängude tagasiside ajal. Enesetõhusus on seotud ka soorituste õnnestumiste ja ebaõnnestumiste vahelise tasakaaluga, negatiivsete kogemuste liigne esinemine viib enesetõhususe vähenemiseni, aga ka ainult õnnestumised viivad olukorrani, kus kergeimgi tagasilöök võib enesetõhususele negatiivselt mõjuda (Bandura, 1994). Siit lähtuvalt on tegevustes 1) ja 2) intervjueeritavate poolt välja toodud - kehvematele sooritustele tähelepanu juhtimine enesetõhusust toetavana. Tegevus sisaldab endas eesmärgistamisest – soov jõuda uute teadmiste ja oskusteni, mis sellises kontekstis on vaadeldav teadvuse vajadusena uue kogemuse saamiseks. Sellisena aga tõlgendatav väljendusena avatuse ja seega ka selle toetuse kohta.

Tegevuses 4) toob üks valimi liige (4) välja enesekindluse optimaalses vahemikus hoidmise toetamise õppejõudude poolt. Enesekindlus võimaldab õpiprotsessi rohkem kaasatud olla, õppimist nautida, muutuvatele olukordadele lihtsamini reageerida ja kaaslastega lihtsamini kontakteeruda (Norman&Hyland, 2003). Sellisena nähtuna võib enesekindluse toetamist antud näites vaadelda avatuse toetamisena.

Stress on iga õpiprotsessi paratamatu osa (Illeris, 2008). Paljud, eriti õppe mitteformaalses osas toetavatena mõistetud tegevused olid suunatud õppijate vahelise sideme loomisele ja suhtlusbarjääride lõhkumisele – tegevused 5), 6), 7), 8) ja 10). Lihtsam suhtlus kaasõppijate ja õppejõududega võimaldab saada rohkem ja sügavamaid kogemusi, aga ka pingevabamalt suhelda. Valimi liikmed olid lisaks õpiprotsessi stressile allutatud veel mitmele stressorile – pikaajaline kodust ja lähedastest eemalviibimine, võõrkeelne õpikeskkond, erinev

kultuuriruum. Selgelt on näha, et tegevuste eesmärk oli just sotsiaalsete sidemete loomine, positiivsete emotsioonide võimaldamine ja seeläbi õpistressi maandamine. Sellisena toetasid antud tegevused õpilaste tunnetatud isiklikku heaolu ja läbi selle ka avatust. Tegevus 7) ei olnud antud eesmärgi saavutamisel nii edukas teised tegevused – ainult Isik 2 tunnetas ühiseid publikulastusi selgelt õpet toetavana, teised valimi liikmed ei mõistnud seda tegevust õppe seisukohalt toetavana.

Seos NEO-PI-R testiga leitud isiku avatuse määra ja tegevuste toetavatena mõistmise vahel avaldub kõige selgemalt tegevuses 6). Testi järgi kõige madalama avatuse määraga valimi liige I.1 ei tunnetanud tegevust toetavana, pigem lausa vastumeelsena (6). Samas, reflekteerides intervjuu käigus toimunud õppeprotsessi üle, leidis et selline tegevus on väga mõttekas ja et ta ise kursuse korraldajana teeks täpselt sama moodi (7). Siin avaldus huvitav vastuolu – isiksuslikest omadustest lähtuvalt ei tunnetanud inimene sisseelamisinädalal läbi viidud tegevusi toetavana – need olid isegi ebameeldivad. Ratsionaalselt võttes aga saab tagasi vaadates aru, et tegelikult oli selline kursuse ülesehitus väga mõistlik ja eesmärgipärane. Isik 1 kirjeldas toetavatena avatusega soetud tegevusi 7. Ka isik 3 kirjeldas toetavatena 7 avatusega seotud tegevustest.. Isik 2, kelle avatuse aste on isiksustesti näidu järgi kõrgeim, kirjeldas avatusega seostatavatest tegevustest toetavana 8 tegevust. Kuigi erinevus valimi liikmete avatust toetavate tegevuste toetavana mõistmise vahel pole arvulise erinevusena suur, ilmneb siiski korrelatsioon isiksustesti tulemustega.

KOKKUVÕTE

Kokkuvõtvalt lubavad uurimuse tulemused väita, et paljud valimi poolt toetavatena mõistetud tegevused olid seotud õppijate avatuse toetamisega ning õpilase isiksustesti avatuse tulemuse ja toetavatena mõistetud tegevuste vahel esines korrelatsioon. Selline seos ei ole eksklusiivne – enamus sellisena mõistetud tegevusi toetas avatust läbi teiste eesmärkide (nt läbi subjektiivse heaolu toetamise). Küll aga võiks uurimus anda lähtekoha suuremale ja põhjalikumale avatuse ja toetavate tegevuste uurimisele. Isiksustestis mõõdetud avatuse ja õpilaste poolt õpet toetavate tegevuste vahel oli selge korrelatsioon – väiksema avatuse testitulemusega õpilased mõistsid õppeasutuse teatud tegevusi teisiti, kui avatuse kõrgema testinäiduga õpilane. Kuna valimi suurus oli piiratud, ei saa uurimusest kaugeleulatuvaid järeldusi teha. Küll aga võiks kaaluda isiksustesti tegemist enne õpilaste õppesse suunamist, eriti kui tegemist on tavapärasest erineva

õpituatsiooni ja olemuslikult stressirohke alaga. Selline sissevaade võib aidata toetavate tegevuste planeerimist.

ALLIKAD:

Adams, W. C. (2015). Conducting semi-structured interviews. *Handbook of practical program evaluation*, 4, 492-505.

Ahlin, E. M. (2019). Semi-structured interviews with expert practitioners: Their validity and significant contribution to translational research. *SAGE Research Methods Cases*. <https://dx.doi.org/10.4135/9781526466037>

Bandura, A. (1994). *Self-efficacy*. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press. (Reprinted in H. Friedman [Ed.], *Encyclopedia of mental health*. San Diego: Academic Press, 1998).

Barrett, J. D., Torrence, B., Bryant, M., Pierce, L., & Buck, J. (2020, December). Stress Management and Air Traffic Control Trainees: Development and Evaluation of a New Training Course. In *Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting* (Vol. 64, No. 1, pp. 1155-1159). Sage CA: Los Angeles, CA: SAGE Publications.

Chamorro-Premuzic, T., & Furnham, A. (2009). Mainly Openness: The relationship between the Big Five personality traits and learning approaches. *Learning and individual Differences*, 19(4), 524-529.

Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (2008). *The Revised Neo Personality Inventory (neo-pi-r)*. Sage Publications, Inc

Illeris, K. (toim). (2008) *A comprehensive understanding of human learning*. London: Routledge

Jensen, M. (2015). Personality Traits, Learning and Academic Achievements. *Journal of Education and Learning*, 4(4), 91-118.

John, O. P. (2021). History, measurement, and conceptual elaboration of the Big-Five trait taxonomy: The paradigm matures. In O. P. John & R. W. Robins (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp. 35–82). The Guilford Press.

Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Loetud aadressil <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Kangur, S. (2012) *Meeste ja naiste isiksuseomaduste erinevused mõõdetuna NCS küsimustiku abil* (magistritöö) Loetud aadressil http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/29834/kangur_sirli.pdf

Laherand, M.-L. (2008) *Kvalitatiivne uurimisviis* Tallinn: Sulesepp

Norman, M., & Hyland, T. (2003). The role of confidence in lifelong learning. *Educational studies*, 29(2-3), 261-272.

McCrae, R. R., & Costa Jr, P. T. (1997). Conceptions and correlates of openness to experience. In *Handbook of personality psychology* (pp. 825-847). Academic Press.

Märja, T., Jõgi, L., & Lõhmus, M. (2021) *Andragoogika. Raamat täiskasvanutele õppimisest ja õpetamisest*. Tallinn: Atlex

Randma, L. (2019). *Professionaalse identiteedi areng ja seosed subjektiivse heaoluga* (magistritöö) Loetud aadressil <https://www.etis.ee/Portal/Mentorships/Display/eb3ba3f7-324a-4cda-8df0-7f5074218a7f>

Rämmer, A. (2014). *Valimi moodustamine. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Loetud aadressil <http://samm.ut.ee/valimid>

LISA 1

INTERVJUU KAVA

Sissejuhatus

Tere. Meeldiv sinuga täna siin kohtuda! Ma tänan sind, et olid valmis oma aega kinkima ja loodan, et oled valmis tagasi vaatama oma algkoolitusel veedetud ajale. Mu sooviks, nagu ma eelnevalt ka ütlesin, on esitada sulle mõned küsimused õppimise ajal aset leidnud tegevuste ja sündmuste kohta ja kuulda, milline oli sinu arusaam siis toimunust. Mind huvitavad mitte ainult tegevused, vaid ka sinupoolsed arusaamad selliste tegevuste mõjust. Sinna alla võivad kuuluda ka su tunded, kui tunned et võid ja saad siis palun ava ka neid. Meievaheline jutt jääb ainult meie vahele, su vastuseid ei aruta ma isikustatult inimestega väljast ega ka sinu õpingukaaslastega. Põhjus, miks me seda intervjuud läbi viime, on mu koolitöö, aga mitte ainult. Selgituseks – õpin hetkel Tallinna Ülikoolis andragoogikat ja õppetööst lähtuva ülesande täitmiseks soovingi sinuga vestelda. Loodan, et su panusest võib abi olla nii tulevastele lennujuhiõpilastele kui ka teiste valdkondade õpilastele/juhendajatele, koolituste planeerijatele. On sul küsimusi, enne kui intervjuuga alustame?

Soojendus

Kuidas sul pärast koolitust läinud on?

Kas oled saanud aega pärast mu kirja oma Taanis veedetud õpinguteperioodi meenutada?

Sisuküsimused

1. Kuidas oli organiseeritud Taani saabumine ja kooli sisseelamine?
2. Kuidas oli õpe organiseeritud – millised nägid välja koolipäevad, milline oli kursuse üldine ülesehitus?
3. Kas õppe jooksul viidi läbi tegevusi mis sinu arvates toetasid õppimist?
4. Kas viidi läbi ühisüritusi vabal ajal? Kui jah, siis milliseid ja kuidas need õppimist mõjutasid?
5. Kas sul esines õppe jooksul raskeid hetki? Kui jah, siis kuidas sa neist üle said?
6. Kas soovid õppe kohta välja tuua midagi, mida senised küsimused pole puudutanud?

LISA 2

KODEERIMINE

Tabel 1

Tegevuste kodeerimine kirjeldusel kasutatud sõnavara alusel (positiivne sõnakasutus kirjeldusel)			
Tegevus	Tsitaat	Tsitaat	Tsitaat

Tabel 2*

Tegevuste seotus teooriaosas toodud avatuse faktoritega	Kas kirjeldas? Jah/Ei Isik 1	Tegevus	Tsitaat
Enesetõhusus			
Isiklik heaolu			
Enesekindlus			
Emotsionaalne tasakaal			

**Märkus: tabel 2 loodi iga valimi liikme jaoks eraldi*